

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13108

VOS AMOL VEYNIKER

Isaac Leib Peretz

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

י. ל. פרץ פאר דער שול

וואָס אמאָל ווייניקער

רעדאקטירט פאר דער יוגנט פון
אקאָמיסיע לערער ביים צענטראַלן-
בילדונגס-קאָמיטעט אין ווילנע

ווילנע 1922

ווילנער פאַרלאַג פון ב. א. קלעצקין

1. L. Perec dla Szkoły. „Co dalej—mniej.”

Drukarnia „Wydawnictwo Wileńskie” B. Kleckina,
M.-Sęfańska 23.

וואָס אַמאָל ווייניקער.

זאָגט יוחנן המלמד: אַז די משכילים האָבן נישט געלאַכט און אַנשי שלומנו האָט נישט פאַרדראָסן פאַר מיין ערשטער מעשה, איז אַ סימן, אַז איך בין גערעכט; אַז עס איז אַזוי ווי איך זאָג: אַז די גאַנצע נפּקא מינאַ צווישן אַ משכיל און אַ חסיד איז היינטיקע צייטן נישט מער ווי אינם נאָמען. איי וואָס, חברה שלאָגט זיך, מאַכט קולי קולות, איז עס אויך נישט מער ווי צו-ליב דעם נאָמען...

און אויב אַזוי, וואָס שווייג איך?

די בין, וואָס נאָגט זאָפט פון גראָזן און בלומען, גיט האַ-ניק; און איך, וואָס האָב מיך אין לעבן אַסך אָנגעזען — בין מחוייב צו דערציילן.

און איך וויל אייך דערציילן, וואָס איך האָב מיך דערמאָנט, בשעתן קנעלן...

געקומען דערצו פּן איך דורך מיין תלמיד איציקל, וואָס האָט ליב צו האָבן מיט מיר וויכוחים! אַז איך פאַרשווייג אים.

מחמת בטול תורה, מיינט איציקל, אז איך בין אים מודה! זאל
אים השם יתברך העלפן...

און דער בחור איציקל האלט שטארק פון היינטיקע צייטן...
— א שפאט, זאָגט ער, — א וועלט! סאמע מאַשינען (דער
פאָטער זיינער האָט אַ פּאַבריק), אַלץ גייט אויף פאַרע און עלעק-
טרי; דאָס זיינען — זאָגט ער, — אונזערע משרתים: זיי מאַלן אונ-
מעל, באַקן ברויט, מאַכן זייף, פירן איבער פון איין עק וועלט
צו דער צווייטער, ריין קפיצת הדרך!...

און ער איז בטוח, אז די בעלי המצאות וועלן נאָך כאַפֿן
אַמאָל די ווינטן און וועלן זיי איינשפּאַנען צום וואַרשטאַט; מען
וועט נאָך צוזאַמענעמען די שטרעלן פון דער זון, און הייסן זיי
למשל, שטייול פּוצן! און דער עיקר — מען וועט נאָך אַמאָל אויף
באַלאַנען פליען אין דער לופט, ווי מלאכי השרת, להבדיל...

מילא, בנוגע צו דער מלאכה, צו די מאַשינען, איז נאָך
צו דערליידן... איין דור ירשגט המצאות פון צווייטן — ווערט,
וואָס אַמאָל, מער המצאות; דאָס קינד אויפן פּאָטערס אַקסל איז
העכער פאַרן פּאָטער...

מיין תלמיד איציקל זאָגט אָבער, אז בכלל דער מענטש
ווערט וואָס אַמאָל קליגער, פיינער, הן אין דעות, הן אין מדות
טובות...

וואָס אַ יאָר, — זאָגט ער, — וואַקסט מען מיט אַ קאָפּ אין
דער הויך.

אפשר קומט עס דערפון, וואָס מיין תלמיד, איציקל, איז
בטבע אַ בעל מזג טוב, און, אגב — איז ער טאַקע צופרידן פון
דער וועלט!

דער שלום — זאָגט ער — פאַרשפרייט זיך אין אַלע לענדער,
מדת הרחמים וואַקסט פון טאָג צו טאָג (מען גיט גוזמות צדקה;
דער טאַטע זיינער, דער גביר, גיט אויך אַ סך!). און באַלד,
באַלד, — זאָגט ער, — וועט מקויים ווערן ישעיה הנביאס ווערטער,
וגר זאב עם פּבש, — עס וועט וואוינען אַ וואַלף צוזאַמען מיט אַ ש-
פעלע, און ווי ווייטער שטייט...

און אַט אין דעם בין איך מסופק!...

איך דערמאָן מיך אָן שלמה המלכס שאלה: ווער ווייסט, צי שטייגט דער גייסט פֿין מענטש אַרויף? ... וואָרן ווייסן ווייס איך, אז עס איז פֿאַראַן אומריין וואַסער, וואָס פליכט אין זאַמד, און פליסנדיק, ווערט עס וואָס אַמאָל ריינער, ווייל עס לאָזט אים בער דאָס אומרייניקייט אין זאַמד; צום סוף קען מען אפשר דאָס גאָר טרינקען! עס איז אָבער אויך פֿאַראַן קוואַל-וואַסער, וואָס פליסט פֿון אַ פעלו, גאָר פֿון אַ ריין, גאָר פֿון אַ הויך אָרט, נאָר עס פליסט איבער אַ מושב, און וואָס ווייטער עס גייט, שמוציקער ווערט עס; סם ווערט עס?

צו וועלכן וואַסער זיינען מיר גלייך?

איך זיך און טראַכט, און עס שטעלן זיך מיר פֿאַר די אויגן: ר' זישעלע, זכר צדיק לברכה—דער באַוואַוסטער גאון עולם, וואָס איז געווען אַ יאָר צוואַנציק על פסא הרבנות אין זאַמושיץ, און דער זון ווינער, ר' יחיאל, עליו השלום, אַ ייד אַ גביר, וואָס מען האָט מיט'ן געטאָן אַ שידוך מיט אַ לובלינער גביר, און ער איז דאָרט געווען על התורה ועל העבודה, און וואָס זיינע צדקות ומעשים טובים האָבן געשטמט אויף דער וועלט!

און אַ דריטער, אויך נישט מיט דער האַנט אוועקצומאַכן, ר' יחיאל, עליו השלום, אַ זון, דעם גאונס ר' זישעלעס אָן איי-ניקל, להבדיל בין החיים והמתים, הגביר הנכבד ר' יוסף, איציקלס, מיין תלמידס, פֿאָטער, וואָס וואוינט דאָ אין וואַרשע, האָט אַ גרויסע פֿאַבריק און איז אַן איש מכובד אין דער גאַנצער שטאָט.

.....

לאַמיר צוריקגיין צו ר' זישעלען.

עס איז ידוע לכל, אז ר' זישעלע איז געווען איינער פֿון די גדולי הדור! ...

יינגלווייז, האָט ער געלערנט ביים ליסער רב, גאָר אַ פֿאַר-צייטישער גאון! דער ליסער רב האָט פֿון אים געהאַלטן עולם ומלואו; ער דערמאָנט'ן אין אַתשובה, וואו ער שרייבט מיט דעם לשון: „און מיין תלמיד מובהק, כמיר זישע, האָט פֿאַר מיר גע-לערנט די טוגיא, און האָט זיך אַראָפגעלאָזט אינם טיפֿן וואַסער,

און האָט אַרױפגעבראַכט אַ טײַערע פּערל. און בטוח בין איך, אַז
ער װעט זײַן אַ גדול בישראל".

און אַזױ איז טאַקע געװען!

ר' זישעלע איז געװען, װי מען זאָגט, אַ גײענדיקע שאַנק
מיט ספרים, — אַ גרײלאַכער זכרון, אַ קלאַרער שכל, — אַ גאון מיט
אַלע מעלות.

און פאַרוואָס דען האָט מען אים גערופּן: ר' זישעלע, פאַר-
װאַס גישט ר' זישע?

ער שטנט — פאַר גרויס ליבשאַפט:

ער איז אַ גרויסער עניו געװען, אַ גרויסער מרוצה לבריות...
אַ לײב אין תורה ועבודה, אין קהל-זאַכן; נישט געקוקט אויף באַלע-
באַטים תקיפים, אויף גבירים גרויסע... און געשטעלט אויף זיך;
ביי אַ הפסד מרובה, האָט ער אַפילו אויף אַ קדמון אַ מחמיר נישט
געקוקט. קיים איז געגאַנגען אין יידיש געלט, פלעגט ער זאָגן:
דער קדמון איז געװען רב אין זײַן צײַט און אין זײַן שטאַט, און
איך בין מרא דאתרא אין מײַן צײַט און אין מײַן שטאַט.
און דער אײגענער ר' זישעלע האָט געפויבט זײַן רבנות —
די קהילה מיט דײטשן, באַלעבאַטים, אַלערליי כיתות חסידים און
בעלי-מלאכות, טאַקע װי אַ גוטער פאַסטוך פירט די שאַף...
פאַר דעם האָבן אַלע מורא געהאַט, קײן הויך װאָרט נישט
גערעדט!

ער האָט נאָר געדאַרפט זאָגן: קײן אַזױ און אַזױ...

און עס איז גענוג געװען!

װאָרן, אַז נישט, — װעט ר' זישעלען פאַרדריסן! און ר'
זישעלען זאָל נישט פאַרדריסן, װעט דער, װאַס האַלט די פאַנט,
נישט הויבן דעם מקח פון פלייש.

ר' זישעלען זאָל נישט פאַרדריסן, װעט דער װאַכערניק

נישט פאַרקויפן דעם אביונס משכון...

ר' זישעלען זאָל נישט פאַרדריסן, װעט די חברה-קדישאַ

נישט באַלײדיקן די נושאים, און די חברה נושאים װעלן זיך נישט

שטעלן קעגן די גבאים פון חברה-קדישאַ... עס װעלן זיך אַפילו

די חסידים קײן באַזונדערן שוחט נישט אויפנעמען!

און, ווען אלע ציטערן פאר ר' זישען, וואָס איז שטיל ווי
אַ טויב, ציטערט ער נישט מער, נאָר פאַר חמץ בפסח!
אַ גאַנץ יאָר איז כּוחא דהיתרא עדיף... פּשר און פּשר; ביי
הפסד מרובה—אָוודאי פּשר!

און פסח — אַלץ טרפה! טרפה און טרפה; אסור באכילה,
אסור בהנאה, מען צעברעכט די פלים—ספנת-נפשות!

און פאַרוואָס שרעקט ער זיך? פאַר דער "משהוי" שרעקט
ער זיך! אַ קלייניקייט, זאָגט ער: אַ משהו! און וואָס קומט! פּרת!
דער עונש איז: "ונכרתה הנפש ההיא מעדת ישראל!"

און ער זאָגט: בעסער אַלע מדורות פון גיהנם, — דאָס
נעם איך אויף מיר, פאַר אַ ייִדישן גראַשן, —אַלט פּרת, אַרויס פון
בלל ישראל!

אַ טיפּער-ענין!

דאָס איז ערשטנס...

און צווייטנס (רופט מען אים ר' זישעלע), ווייל ער איז
געוועזן גאָר קליין געוויקטיק.

די גרויסע נשמה האָט געשטעקט אין אַ גוף, וואָס האָט גע-
קאָנט שפּאַצירן אונטערן טיש!

אַז ר' זישעלע זיצט אויבן אָן אויף אַן אַסיפה פון די באַלע-
באַטיים, זעט מען אים נישט אַרויס; כאַטש אַ ספּאַדיק האָט ער
געטראָגן אַ הויכן...

אַז אַ באַלעבאַס פאַרשפּעטיקט זיך, פּרעגט ער: שוין דאָ
אונזער ר' זישעלע? אומקוקן זיך העלפט נישט.

פאַר דאָס אָבער, אַז ער זעט, אַז עס איז שטיל, אַז דער
עולם האַלט די קעפּ אָן אַזייט און הערט זיך איין — ווייסט ער
שוין, אַז ר' זישעלע איז דאָ.

שמייכלט ער, דער באַלעבאַס, און טראַכט: "עס שיטן זיך
שוין פּערל פון ר' זישעלעס מויל... דער עולם שווייגט און שליינגט
זיינע ווערטער... לעבן זאָל ער, ר' זישעלע!"

דער עיקר האָט ר' זישעלע זיך צוגעלאָזט צו קינדער! ער
האַט זייער ליב געהאַט קינדער.

דער יונגער עולם אין בית-המדרש האָט עס געוואוסט, און

קוים האָט זיך ר' זישעלע געוויזן אין בית-המדרש אַרײַן, פאַר יום-כיפור-קטן, צי פאַר אַן אַסיפה, פלעגט אים חברה אַרומרינגלען פון אַלע זײַטן, מיט אָפּענע גמרות, מיט אַלערליי שאלות, פון דער סוגיא, פון יענער סוגיא, פון אַרמב"ם, און ער פלעגט שמייכלען, יעדן ענטפערן מיט אַ שמייכלעלע אויף די ליפן, מיט שמחה און ליבשאַפט אין די קינדישע אויגן, וואָס ער האָט גע- האָט עד יום פטירתו, און זײַן זיס קולכל, וואָס האָט געקלונגטן ווי אַ זילבערין גלעקל!

נאָר אַרויסגעזען פון צווישן דעם קליינעם עולם האָט מען אים נישט!

איינמאָל האָט זיך געטראָפן אַ מעשה, שעבערשין—דריי מייל פון זאַמושץ—האָט זיך אַראָפּגעברענגט אַ נײַעם רב, פון ערגעץ פון דער פרעמד; ער האָט ר' זישעלען פון פנים נישט געקענט, און באַלד נאָכן ערשטן שבת, נאָך דער ערשטער דרשה, איז ער געקומען קיין זאַמושץ צו ר' זישעלען...

טרעפט ער אים נישט אינדערהײם, גײט ער דערווייל אין בית-המדרש אַרײַן; וואו-דען זאָל גיין אַ שעבערשינער רב? זעט ער אַרעדל יינגלאַך, און אײנער אין דער מיט קלינגט מיטן קול איבערן גאַנצן בית-המדרש און ענטפערט אַלע תוך-פדי-דבור, פלאחר-יד.

גײט ער צו; ווערט ער נבהל ומשתומם, און פרעגט: וואָס איז עס דעם יינגל געשען, וואָס ער איז גראָ געוואָרן ווי אַ טויב?...

מוסף ראש-השנה פלעגט ר' זישעלע דאווען פאַרן עמוד אין שול, אין שול עמוד איז דאָך טיפער, ממעמקים קראתין ה"י, זעט מען דאָך ר' זישעלען אַוודאי און אַוודאי נישט אַרויס... דער עולם וויל דאָך אָבער זען, ווי זײַן קלײן זיס קעפל הוידעט זיך, און דער שווערט זיך גאָך, אַז אין די תנועות פון זײַן קעפל צוזאַמען מיט זײַנע זיסע ניגונימלאַך, פאַרטייטשן זיי אַלע תפילות... שטייען זיי טאַקע גאַנץ מוסף אויף די נעגל; אַנדערע שפּרינגען אַרויף אויף די בענק.

און אַ שונא-בצע איז ער געוועזן גאָר אַן אויסטערלי

כמעט יעדעס יאָר קומען שלוחים פון די גרעסטע שטעט
און בעטן זיך ר' זישעלע זאָל אָננעמען דאָרט דאָס רבנות!
מען וויל ר' זישעלען אָפּגילטן.

ער וויל נישט הערן און געדענקען...
און ער מאַכט זיך אָן הצהלע: איך האָב עמיצן, — זאָגט
ער—חס.ושלום, געהרגעט, איך זאָל דאַרפן זיין גע-ונד?
פעט זיך ביי אים די שטאַט: רבי זישעלע קרוין, רבי
לעבן, לאָזט אייך כאַטש מוסיף זיין אויף די שכירות...
ביזערט ער זיך: וואָס ווילט איר מאַכן פון מיר אַ פרעסער
אויף דער עלטער? זאָט בין איך אזוי אויך!
און וויפיל נעמט ר' זישעלע שכירות? פופציק פּוילישע
גילדן אַ וואַך!

און קיין רח"ש נעמט ער נישט.
ר' זישעלע זאָגט, אז ער איז אַרב, נישט קיין מקבל!
פסק-געלט גיט ער אַוועק די דיינים.
זיין תורה—זאָגט ער, — פאַרקויפט ער נישט; אַפילו זיין
שכל הישר ביי אַפּשר האָט ער אויך נישט צו פאַרקויפן...
יום-טוב-געלט—פאַרשענקט ער די שמשים.

דאָ זוכט ער שוין קיין תירוץ נישט; גלאַט—אַרימע יידן!
שלה-מנות ווייטער טוישט ער... וואָס ער באַקומט פון רייכע,
שיקט ער אַפּ אביונים; פון די אביונים, וואָס ער באַקומט, שיקט
ער אַפּ די רייכע. און ער עסט, וואָס די רביצין באַקט...
„אדם רוצה בקב שלו!“

נאָר דאָס אַלץ האָב איך אייך דערציילט אגב אורחא... אַז
מען דערמאָנט ר' זישעלען, מוז מען כאַטש אַ ביסל דערציילן!
דער עיקר איז דער מנהג, וואָס ר' זישעלע האָט געהאַט.
עס פלעגט זיך אים טרעפן אַרויסצוגיין דער לעצטער פון
שטוב און צו פאַרשליסן די טיר. זעענדיק, אַז די טיר איז אַלט,
דער שלאָס נישט יינגער, און אַז מיט אַ ליאַזע קלאַפּ צעברעכט
מען ביידע, טראַכט ער, אַז עס איז אים לייכט צו באַגנבענען.

און —

— רוב גנבי ישראל ניהו! — זיפצט ער.

און ר' זישעלע וויל נישט, א ייד זאל, חס-ושלום, נכשל
ווערן דורך דעם, וואָס ער פאַרגעסט צו פאַרריכטן די סיר...
וואָס טוט ר' זישעלע?
זאָגט ער:

— רבונו של עולם, זיי דו מיין עדות, אז איך בין ספקיר,
אז איך צי אויס פון מיין רשות מיין גאנץ האָב און גאָב, הן
מטלטלין פון שטוב, הן באַרעס געלט, וואָס איך זיינס, מן וואָס
איך ווייס גיטס.
און אז ער איז צוריק אהיים געקומען, האָט ער צוריק זוכה
געוועזן מן ההפקר!

איך האָב מאַריך געווען ביי ר' זישעלע, זכרוננו לברכה,ן,
וועל איך שוין ביי זיין וון מיטן אייניקל מקצר זיין...
ווי אויבן איז געשטאַנען, האָט ר' זישעלע געטאָן מיט ר'
יחיאלן אַשידוך פון לובלין, אַ צייט לאַנג האָט ר' יחיאל געגעסן
קעסט, דערנאָך אַז ער געוואָרן אַ באַלעבאָס פאַר זיך, אַן עושר
במזומן איז ער געוועזן, כל ימיו האָט ער זיך ספּרנט געווען פון
פּראָצענט, און איז זיך געוועסן על התורה ועל העבודה, און האָט
עוסק געוועזן אין מצוות ומעשים-טובים.

קיין וואָכערניק, פאַרשטייט זיך, איז ער נישט געוועזן...
און איין מדה האָט ער געירשנט פון סאָטער ר' זישעלע—
נישט מבייש זיין קיין שום בן-אדם! און—עניוות!
ר' יחיאל מישט זיך שטאַרק אין קהל-זאָכן, גאָר קיין
התמנות געמט ער בשום אופן נישט אָן; ער איז קיין דאָזאַרצע,
קיין גבאי נישט, גאָרנישט!

צדקה הייסט ביי אים גאָר כּתן בסתר...
ער גייט ווינטער גאַנץ פרי אין גאַס אַרײַן, זעט ער פּויע-
רים פירן האַלץ (פון שטייגקוילן האָט מען גאָך דעמאָלט נישט
געוואוסט),—קויפט ער אַ פּורל האַלץ, — צוויי-דריי פּורלאַך האַלץ,
און זאָגט דעם פּויער, וואו ער זאל אָפּפירן... ער ווייסט שוין וואו
אַ געפּוירענער קבצן וואוינט! ער פּלעגט פאַר יעדן יום-טוב אָפּ-

שיקן נדבות מיט דער פאָסט — אַספּראַ-רבה איז ער געווען, —
נאָר די אַדרעסן פּלעגט ער שרייבן מיט דער לינקער האַנט, מען
זאָל זיין כתב-יד נישט דערקענען, ווייל ער פּלעגט אַמאָל שרייבן
צו גרויסע שררות וועגן ייִדישע זאַכן...

דערפון האָט זיך געטאַכט אַכאמער, אַז די נדבות דורך דער
פּאָסט שיקט אַ באַהאַלטענער בעל-תּשובּה, וואָס האָט אַודאי עמיצן
באַגולט און קאָן די גולה נישט אָפּגעבן... ערשט נאָך ר' יחיאלס
פּטירה, איז סען געוואָרן געוואָרן, ווער דער "גולן" איז געווען...
אין אויסער אין הברה-פּוטיקעס אַריין, פּלעגט ער מיד-לד
קיין נדבה נישט צו געבן... אַלץ געבאָרגט, — כּשרע הלואּה הייסט
עס, ווען נאָט ייִצט העלפּן, וועסטו אָפּגעבן, מיטאַמאָל, ביטלאַכ-
ווייז מיר אַדער פאַר מיר אַן אַנדערן גויטבאַדערפּטיקן..."
אין איינמאָל האָט זיך פּאַסירט אַזאַ מעשה: ר' יחיאל קומט
אויס פון גאס און ברעפט עמיצן ביי זיך אין שטוב. יענער האָט
דערזען און איז געבליבן ווייס ווי אַקאַלך.
ר' יחיאל קוקט פון אונטערן יידס פּאַלע שטאַרט עפעס
בילט ארויס.

אין יידס פנים האָט ר' יחיאל דערקענט, אַז ער האָט פאַר
זיך קיין פּסוסן גנב נישט... ער שטויסט זיך באַלד, אַז עס איז
אַן עני הגון, אַז ער איז געקומען עפעס בעטן, און, אַז ער האָט
קיינעם נישט געטראָפּן, איז ער נישט עומד געווען בנסיון, האָט'ן
דער יצר-הרע גובר געווען...
גייט ר' יחיאל צו אים צו גאַנץ פּריינדלאַך און זאָגט מיט
אַ שטייכעלע:

— איר האָט אַודאי געוואָלט לייען אויף אַ משכּוֹן? ווייזט
נאָר דעם משכּוֹן...

דעם אַרימאן קלאַפט אַ צאָן אָן אַ צאָן.

— וואָס איז די חרפה? פּרעגט ר' יחיאל געלאַסן: דאָס
מול דרייט זיך ווי אַרעדל, געלט איז קיילאַכדיק! היינט באָרגט
איר ביי מיר, מאָרגן איך ביי אײך...

און אַזוי ריידנדיק, נעמט ער אים אַפּער פון אונטער דער
פּאַלע זיין אייגענע פּאַך זילבערנע לייכטער!

און ר' יחיאל שטעלט זיי געלאָסן אַנידער פאַר זיך אויפן טיש, גלייך ער זעט זיי באמת דאָס ערשטע יאָל, און וויל אָפּשאַצן וויפל ער מעג אויף זיי באַרגן.

דער ייד, נעבאַך, וויל דערווייל אַנטלויפן, זיינען אים אָבער די פיס ווי צוגעשמידט.

— הכלל, ר' קרוב, — פרעגט ר' יחיאל, וויפל ווילט איר באַרגן?

און דער קאָן, נעבאַך, נישט די צונג איבערדרייען.

— איר זענט, ר' קרוב, אַ גרויסער בויש... נים... נו, וואָס קען מען מאַכן? אַת פתח לו" שטייט, וועל איך פאַר אייך ריידן:

עס גייט צו פסח, — הערט, צי איך בין מיך נישט טועה — איך בין שטאַרק מסופק, צי איר האָט אויף מצות... נו, שאַקלט מיטן קאָפּ: יאָ צי ניין!

יענער, נעבאַך, שאַקלט אויף ניין.

— וואָס דען! מען דאַרף דערצו קיין נביא נישט זיין! דאָס פנים אייערס מסרט! נאָר— איר האָט אפשר נאָך אַטאַכטער צו פאַרקנסן? יאָ?

נו, שאַקלט מיטן קאָפּ— יאָ צי ניין?

דעם אַרימען ייד האָבן זיך שוין אָבער געעפנט די קוואַלן פון די אויגן, ער האָט זיך שטאַרק צעווייגט.

— נאַרישער מענטש! — מאַכט ר' יחיאל, — וואָס וויינט איר?

איך האָב דאָך אייך געזאָגט, גלגל חזר!

דער ייד קאָן זיך אָבער נישט איינהאַלטן; ווערט ר' יחיאל, מפלומרשט, ברוגו, האָט ער פאַראיבל.

— על-פי דין— זאָגט ער— בין איך אייך, ר' קרוב, מחוייב

צו העלפן; „עזוב תעזוב“ שטייט, פאַרפאלן אָבער וואו שטייט עס, איך בעט אייך, אַז איך בין מחוייב אויסצוהערן אייער גע-וויין, האָ?

דער ייד האַלט זיך איין מיט די לעצטע פוחות, — און ר' יחיאל זאָגט ווייטער:

— ווייסט איר וואָס, ר' קרוב, איך וועל אייך געבן לויט דעם משפּון...

אין מיינע אויגן איז דאָס משפּון, עובר לסוּחר — אויף פּחת—ווערט ק"ן קערבלאָך... וועל איך אייך באַרגן פינף-און-זיבע-ציק, —אַכציקן צען רובל אויף יום-טוב, זעכציק אויף גון פאַר דער טאַכטער, און נאָך צען — אַ התחלה אויף חתונה-קליידער, חתונה-הוצאות; די רעשט וועט גאָט העלפּן.
און אַז גאָט וועט העלפּן, — גיט ער צו, ווי זיין מנהג איז געוועזן, — וועט איר באַצאָלן.. איך בין בטוח, איר וועט באַצאָלן!

צינד גייען מיר איבער צו ר' זישעס אייניקל. איינמאָל, אַ יומא דפּרא איז עס געוועזן, האָט מיך איניקל מיין תלמיד שטאַרק געבעטן, איך זאָל מיטן גיין באַקוקן דעם פּאַטערס פּאַבריק, ער וויל מיר ווייזן די טייערע און קונציקע מאַשינען...

איך האָב אים נישט געקענט אָפּזאָגן; אַ יומא דפּרא איז, גי איך.

אין פּאַבריק אַריין גייען מיר דורך אַ שמאַל פּעדערהייזל, וואו צוויי מענטשן קענען נישט צוזאַמען דורכגיין, נאָר איינער נאָכן אנדערן; פון דאָרט זיינען מיר געקומען אויף אַ גרויסן הויף אַרויס, פון הויף ערשט אין פּאַבריק אַריין. אין פּאַבריק איז נאָך מער רחבות ווי אויפן הויף.

און די פּאַבריק איז פול מיט וואַרשטאַטן, און ביי יעדן וואַרשטאַט שטייט אַ פּועל. דער וואַרשטאַט וואַרפט זיך, און דער פּועל וואַרפט זיך מיטן וואַרשטאַט, און דער פּועל מיטן וואַרשטאַט זעען אויס ווי איין גוף, ווי איין חולה-גפּל, וואָס וואַרפט זיך, שאַקלט זיך און זעצט...

און וואָס איז די נשמה פון דעם גוף? די פּאַרע! זי רוי-דערט עס מיט אַלעם דורך לעדערנע רימען, מיט וועלכע יעדער וואַרשטאַט איז אַרומגענומען...

אויסער דער פּאַרע האָט דאָ קיין גוף קיין אנדערע נשמה

נישט, נישט דער וואַרשטאַט, נישט דער פּועל, וואָס טוט נאָך
דעם וואַרשטאַט; זיי האָבן קיין נשמה נישט, קיין רצון נישט, קיין
ידיעה נישט...

אַזוי דאַכט זיך מיר!
און מיין תלמיד וויל מיר אַלץ פאַרטייטשן, געבן צו פאַר-
שטיין, וואָס דאָ טוט זיך, וואָס מען אַרבעט, ווי אַזוי מען אַרבעט;
נאָר, — איך הער נישט, איך שרעק מיך פאַר די קלאַפּנדיקע
גולמות...

די אויערן ווערן מיר טויב פון גערויש און קלאַפּעריי...
אַיז קולות, אַמבול קלעפּ און שלעג... און עס קראַצט,
און רייבט, און קריצט מיט די ציין...
און אַוואַנדערלאַכע מחשבה פליט דורכן מוח:

און ווען עס קומען אַהער, אין דעם גיהנם אַריין, די גרע-
סטע גביאים... ישעיה, ירמיה... און ווען משה רבינו אַליין, — ווען
זיי עפענען די מיילער, און — זיי הילן ריידן — צי וואָלטן זיי אײ-
בערגעשריען דאָס גיהנם? צי וואָלט זיי עמיצער פון די געפייניק-
טע נשמות געהערט?

ניין, זיכער נישט! טראַכט איך און לויף אַרויס, באַגאַסן
מיט קאַלטן שווייס פאַר שרעק!

און מיר גייען ווייטער דורכן שמאַלן פּעדערצימער, און
איך מיט יצחקן קאַנען צוזאַמען נישט דורכגיין...

— נאָך וואָס איז דאָ אַזוי ענג? פרעג איך.
— דאָ רעוויזירט ניצן די אַרבעטער, — ענטפערט יצחקל —
איינעם נאָכן צווייטן רעוויזירט מען...

— נאָך וואָס?
— מען גנבעט פון פאַבריק... פלים... סחורה...
— גנבים זיינען זיי, גנבים?
— נישט אַלע, חס-ושלום! נאָר אויף טייל פאַלט אַ חשדן...
— און אַז אויף אַ טייל פאַלט אַ חשד, רעוויזירט מען

— דער טאטע זאגט, אז מען קאן נישט מבייש זיין, רע-
הידירט מען אפילו די מייסטער אליין...

אויך "שלא לבייש", נאָר אויף אַ גאַנץ אַנדערן נוסח!

ווילנער פארלאג פון ב. א. קלעצקין

י. ל. פרץ פאר דער שול.

1. פון מיינע זכרונות
2. קינדער
3. דער משולה
4. באַנציע שווייג
5. צווישן צוויי בערג—אויב נישט נאָך העכער
6. דער מלאך—דער אייביקער פרידן אין ערגיץ-לאַנד
7. מאָוש
8. א-גלגול-פון א ניגון
9. דער משוגענער בטלן
10. הכנסת-בלה—מקובלים
11. וואָס אמאָל וויניקער

י. ל. פרץ פאר יוגנט.

א כרעסטאָמאטיע פון י. ל. פרץס ווערק

צוזאמענגעשטעלט פון צ. ב. ק. אין ווילנע.

לערן-ביכער.

1. פ. היילפערין—דאָס וואָרט. לערנבוך פאר אַנפאַנגער
 2. וויפער.—די אוראלטע אייראָפּע און דער מורח
- ### ייסנשאפטראכע ביכער.
1. פאַראַדיי.—די געשיכטע פון א ליכט
- ### פעלעטריסטיק.
- רחל ברכות—א זאמלונג דערציילונגען
טאקמאנוס.—אירלאַנדישע פאָלקס מעשהלאך
- ### פארשיידענע אויסגאבן.
1. קאַראָלענקאָ.—אָן א לשון
 2. ביינאכט
 3. כאַוויקין.—ווי אזוי מענטשן האָבן זיך אויסגעלערנט
בויען וואוינונגען
 4. טש. דיקענס.—דאָמבי און זון
 5. ערנעסט—טאָמפּסאָן סעטאָן.—דער שוואַרצער מוסטאַנג
 6. " " " פּינקעלאַך
 7. ב. לואוואָ.—4 מעשהלאך פאר קינדער